

Alblasserwaard Vijfheerenlanden

VISIE 2030

Open, voor elkaar

Alblasserwaard Vijfheerenlanden
VISIE 2030
Open, voor elkaar

Inhoud

Inleiding.....	p 2
Manifest	p 3
Regioscenario.....	p 8

Inleiding

Hoe ziet de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden er over 20 jaar uit? Wat we weten is dat we met allerlei nieuwe ontwikkelingen te maken krijgen. Er zijn vele onderzoeksrapporten over wijziging van de bevolkingssamenstelling, veranderingen in de economische structuur, klimaatverandering, schaarste, de terugtrekende overheid enzovoorts. Maar wat betekenen deze trends en ontwikkelingen nu voor de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden? Welke kansen bieden deze trends en ontwikkelingen.

In 2011 is door de gemeenten Giessenlanden, Gorinchem, Graafstroom, Hardinxveld-Giessendam, Leerdam, Liesveld, Nieuw-Lekkerland en Zederik, maatschappelijke organisaties en ondernemers met veel enthousiasme gewerkt aan de gezamenlijke visie. Tijdens diverse overleggen en twee conferenties zijn verschillende toekomstbeelden uitgewerkt over onder andere de bevolkingssamenstelling, economie, relatie stad-platteland. Ook inwoners konden de discussie volgen via de website van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en hun mening geven via LinkedIn en Twitter.

Medio 2012 hebben alle acht gemeenteraden de hoofdlijnen van de Visie 2030 vastgesteld. In dit boekje vindt u de complete visie die bestaat uit twee onderdelen: een manifest en een regioscenario. Het manifest bevat de hoofdlijnen van de visie. Het regioscenario is een nadere uitwerking hiervan. Samen vormen zij de leidraad voor toekomstige beleidskeuzes in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Meer informatie over de actuele stand van zaken vindt u op:
www.alblasserwaardvijfheerenlanden.nl

Manifest 'Open, voor elkaar'

De toekomst is vandaag begonnen.

De regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV) bestaat uit een open middengebied en een stedelijke zone. De regio staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een groter geheel. De regio is georiënteerd op de Drechtsteden. Het oosten is ook georiënteerd op Utrecht en het zuiden heeft een relatie met Brabant. Het open middengebied is de zuidelijke kant van het Groene Hart. De stedelijke zone is een uitloper van de Zuidvleugel. Beide kennen hun eigen positie binnen de Randstad, maar juist die verschillende oriëntaties, de combinatie open en stedelijk en de onderlinge verbondenheid geven de AV een eigen karakter: de bijzondere kwaliteit van cultuurlandschap en historische steden, de hoge sociale cohesie en de innovatiekracht van het bedrijfsleven.

De regio kiest voor een toekomst waarin de kracht van het eigen karakter wordt benut en waarin ruimte wordt gegeven aan een nieuwe dynamiek. Ruimte voor werken en wonen, maar met respect voor het eigen karakter van de regio. Een regio waar een balans is gevonden tussen nieuwe dynamiek en de kwaliteit van de samenleving; een duurzame regio.

In 2030 vormt de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden een sterke regio, in zichzelf en in relatie met haar omgeving. Uitgangspunt

is de leefbaarheid in de vele van elkaar verschillende kernen, klein en groot. De lokale gemeenschap wordt in staat gesteld zelf inhoud te geven aan die leefbaarheid; de overheid is faciliterend, benut de kracht van mens en landschap en geeft ruimte aan initiatieven. De overheid is zo georganiseerd dat beleidsmatig gesproken kan worden van één Alblasserwaard-Vijfheerenlanden terwijl de uitvoering “kernachtig” is. Dienstverlening is regionaal georganiseerd en wordt kleinschalig aangeboden.

De regio neemt deel aan, en speelt in op, de economische ontwikkelingen: mondiaal, nationaal en meer specifiek in de Zuidvleugel. In 2030 is de regio een kenniscentrum van duurzaamheid en innovatie op terrein van met name de agrarische, toeristische en maritieme sector. De regio geeft hiermee een antwoord op trends in de samenleving, waaronder de wijzigingen in de bevolkingssamenstelling (o.a. ontgroening en vergrijzing) en de veranderingen in de arbeidsmarkt.

Economie

De regio neemt deel aan en speelt in op de economische ontwikkelingen: mondiaal, nationaal en specifiek in de Zuidvleugel.

Dit houdt in dat:

- De (grote) bedrijvigheid zich concentreert langs de ontsluitingsassen, zowel op de noord-zuid as (A27) als op de oost-west as (Noord/Merwede, A15, Merwede Linge Lijn).
De maritieme sector langs Noord/Merwede zich verder gaat ontwikkelen.

- Het platteland plaats biedt aan kleinschalige bedrijvigheid en de recreatieve en toeristische sector.
De agrarische sector ruimte krijgt zich te ontplooiën middels specialisatie, duurzaamheid en diversiteit. De regio inzet op verbrede landbouw, waaronder natuurbeheer, zorgvoorzieningen en recreatief toeristische activiteiten.
In het landelijk gebied een verschuiving gaat plaatsvinden naar meer kleine (eenmans)bedrijfjes, bijvoorbeeld in de innovatieve dienstverlening.
- Een goede bereikbaarheid, zowel fysiek via rivier, spoor en weg als digitaal essentieel is. Regionaal wordt ingezet op de verbetering van de bereikbaarheid van de regio.

Kennis en innovatie

In 2030 is de regio een kenniscentrum van duurzaamheid en innovatie met name op terrein van de agrarische, toeristische en maritieme sector.

Dit houdt in dat:

- In de verstedelijkte zone de inzet is om zowel op middelbaar als op HBO niveau ruimte te bieden voor opleidingsmogelijkheden in de technische sector.
- In 2030 er een goede samenwerking moet zijn tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Voorliggende voorzieningen worden hierop aangepast.
- Basisonderwijs/speciaal onderwijs in de vorm van brede scholen blijft waar mogelijk in de kernen of wordt gelokaliseerd zo dicht mogelijk bij de inwoners, op strategische en goed te bereiken locaties.

Recreatie en toerisme

In 2030 is de AV op het gebied van recreatie en toerisme een volwaardige regio.

Dit houdt in dat:

- Er een professionele en regionale gebiedsmarketing van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden wordt opgezet.
- Op korte termijn regionaal geformuleerd beleid en uitvoering wordt opgesteld. De rol van overheid is faciliterend en voorwaardenscheppend.
- Bij ontwikkeling van recreatie en toerisme rekening wordt gehouden met de kwaliteit van het gebied.
- De toeristische knooppunten met elkaar worden verbonden.

Zorg en welzijn

In 2030 is leefbaarheid in de vele van elkaar verschillende kernen, klein en groot het uitgangspunt.

Dit houdt in dat:

- De regio randvoorwaarden gaat bieden voor de zorgconsument om binnen een netwerk van zorgverleners zijn of haar zorg te organiseren. Voor degenen die niet zelf in staat zijn de zorg te organiseren, biedt de overheid een vangnet.
Met het oog op de toekomst zet de regio ook in op innovatie en nieuwe concepten voor wonen en leven.

- Iedereen mee kan doen in de samenleving. Mensen worden hierin gestimuleerd en gefaciliteerd.
- De intramurale (specialistische) zorg zich gaat concentreren op strategische plaatsen waardoor deze zorg op bereikbare afstand voor onze inwoners blijft.
- De dienstverlening regionaal wordt georganiseerd en kleinschalig wordt aangeboden. (Een organisatie op menselijke maat). Loketdiensten worden mobiel en kunnen bijvoorbeeld aan huis worden geleverd.
- Sociaal-culturele voorzieningen en sportvoorzieningen worden ingezet en gefaciliteerd als bindmiddel in de samenleving om de sociale cohesie te versterken. Dit zal minder in georganiseerd verband zijn en meer losse en nieuwe vormen gaan kennen. Centrale voorzieningen worden waar mogelijk geconcentreerd.

Wonen

In 2030 vormt de regio een prettig woon- en leefklimaat om mensen aan te trekken en mensen aan de regio te binden. Er zijn voldoende kwalitatieve woonmilieus en er is sprake van een goede balans tussen vraag en aanbod op regionaal niveau.

Dit houdt in dat:

- De combinatie stedelijk en landelijk milieu wordt benadrukt om zo de diversiteit en aantrekkelijkheid van de regio te verstevigen.
- Grotere concentraties van de woningbouw plaatsvinden op knooppunten met bovenlokale voorzieningen en werkgelegenheid.
- Voor het landelijke gebied wordt ingezet op kleinschalige uitbreidingen vooral om in de lokale behoefte te kunnen voorzien.
- Tevens wordt ingezet op het aanbieden van bijzondere woonmilieus passend bij het karakter van de regio, zoals bijvoorbeeld landelijk wonen in het hoge segment.
- Beleid op het gebied van wonen regionaal geformuleerd wordt.

Bestuur

In 2030 vereisen regionale thema's en ambities een bundeling van bestuurskracht.

Dit houdt in dat:

- Beleid, uitvoering en financiering van de Visie 2030 regionaal georganiseerd wordt.
- De te kiezen vorm voor deze organisatie van de bestuurskracht een heldere democratische legitimatie heeft.
- Gezamenlijk wordt opgetrokken in discussies op alle schaalniveaus.
- Het manifest met het regioscenario in samenwerking met bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en burgers wordt uitgewerkt aan de hand van een regionale agenda voor de toekomst.

Regioscenario 'Open, voor elkaar'

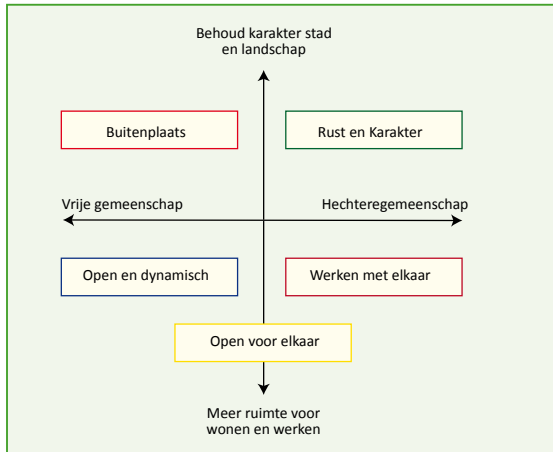
1. Uitgangspunten regioscenario

Met het congres van 10 oktober 2011 als inhoudelijke basis wordt in deze notitie een beeld gegeven van het gezamenlijk regioscenario voor de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Wat de keuzes, die in dit scenario gemaakt worden, kunnen betekenen voor de toekomst van het gebied wordt aangegeven aan de hand van een aantal trends en thema's.

Dit regioscenario is opgesteld op basis van de volgende uitgangspunten:

1. Onze kernwaarden, die de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden haar eigen karakter geven, zijn:
 - Bijzondere kwaliteit van cultuurlandschap en historische steden
 - Grote sociale cohesie
 - Innovatiekracht van het bedrijfslevenWe stellen de kernwaarden van onze regio centraal en benutten deze.
2. Op het regiocongres van 10 oktober zijn 4 scenario's gepresenteerd. Naar aanleiding van deze presentatie is in subgroepen verder gediscussieerd over de vier scenario's. Tijdens het congres bleek dat bij de deelnemers het meeste draagvlak bestond voor de scenario's 'Open en

Dynamisch' en 'Werken met elkaar'. Beide scenario's gaan uit van het bieden van meer ruimte aan wonen en werken in de regio. Beide scenario's zijn samengevoegd in het regioscenario 'Open, voor elkaar'. In dit regioscenario is deze ruimte dan ook een belangrijk uitgangspunt.

Positie regioscenario *Open, voor elkaar* in assenkruis scenario's

3. Een ander uitgangspunt voor het Regioscenario is de notie dat een scenario geen blauwdruk voor de toekomst is, maar een inhoudelijk kader aan de hand waarvan de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden in staat is om de uitdagingen die het heden en de toekomst biedt vanuit een duidelijke visie tegemoet te treden. Door als regio te weten wat je wilt kun je voorkomen dat ontwikkelingen je "overvallen", waardoor je er alleen nog ad hoc op kunt reageren.

Door nu te bepalen wat je als regio wilt zijn, kun je op een gerichte manier met deze trends en ontwikkelingen omgaan zodat zij zoveel mogelijk aansluiten bij een gewenst toekomstbeeld voor de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. In een wereld die elk jaar complexer wordt is een kader voor het nemen van keuzes relevanter dan ooit.

4. De trends zijn geformuleerd in de Startnotitie 2030 van het Regiobureau. In dit regioscenario is per trend aangegeven hoe dit regioscenario *Open, voor elkaar* zich tot deze trend verhoudt.
5. Het regioscenario is het inhoudelijke kader, onze gemeenschappelijke visie voor het gewenste toekomstbeeld voor de Alblasserwaard Vijfheerenlanden. Dit kader dient er toe om keuzes te kunnen maken om te bepalen waar binnen de regio welke ontwikkelingen dienen plaats te vinden om zo te komen tot een versterking van de regio als geheel boven de lokale belangen uit. Samenwerking is meer dan de som der delen.
6. Het regioscenario wordt in samenwerking met bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en burgers uitgewerkt aan de hand van een regionale agenda voor de toekomst. Hierin komen de te maken keuzes aan de orde en worden beleidsdocumenten en besluiten voorbereid en doorgeleid naar de betrokken partijen.

2. Het Regioscenario Open, voor elkaar

“Open, voor elkaar” is een proactief scenario. De regio kiest voor een toekomst waarin ruimte wordt gegeven aan nieuwe dynamiek, zowel vanuit de eigen inwoners en bedrijven als vanuit datgene dat nieuwkomers de regio te bieden hebben.

Hierbij gaat het zowel om positieve impulsen op economisch en sociaal terrein als om vernieuwing en versterking van het voorzieningenniveau in de regio. Voor al deze impulsen is duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt.

Gemeenten, burgers en bedrijfsleven bundelen hun krachten. Gezamenlijk worden, op basis van de kracht, kennis en kunde die er binnen het gebied aanwezig is, de uitdagingen van de toekomst te lijf gegaan. Bedrijven die verankerd zijn in de regio worden gekoesterd, juist omdat zij het meeste binding hebben met de streek en met hun personeel. Hiernaast biedt de regio ook ruimte aan nieuwe inwoners, bedrijven en initiatieven.

In 2030 bestaat de regio uit een open middengebied en een duidelijke stedelijke zone. Het open middengebied bestaat uit Molenwaard, Giessenlanden en Zederik. De stedelijke zone bestaat uit Hardinxveld-Giessendam, Gorinchem en Leerdam. In de stedelijke zone concentreren zich de grotere voorzieningen, de grotere bedrijvigheid en het zwaartepunt van de woningbouw. Ook is hier de meer intensievere recreatie te vinden. In het open middengebied ligt het accent op de agrarische sector, kleinschalige bedrijvigheid en recreatie en toerisme.

De regio staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een gro-

ter geheel. De regio is georiënteerd op de Drechtsteden. Het oosten is ook georiënteerd op Utrecht, het zuiden heeft een relatie met Brabant.

Het open middengebied is de zuidelijke kant van het Groene Hart. De stedelijke zone is een uitloper van de Zuidvleugel. Beide kennen hun eigen positie binnen de Randstad, maar juist die verschillende oriëntaties, de combinatie open en stedelijk en de onderlinge verbondenheid geven de AV een eigen karakter: de bijzondere kwaliteit van cultuurlandschap en historische steden, de hoge sociale cohesie en de innovatiekracht van het bedrijfsleven.

Om de economie goed te laten functioneren, concentreert deze zich met name langs de grote ontsluitingsassen.

Het platteland biedt plaats aan kleinschalige bedrijvigheid en de recreatieve en toeristische sector. De agrarische sector ruimte krijgt hier ruimte om zich te blijven ontplooiën. De regio zet in op verbrede landbouw, waaronder natuurbeheer, zorgvoorzieningen en recreatief toeristische activiteiten. In het landelijk gebied heeft een verschuiving plaatsgevonden naar meer kleine (eenmans) bedrijfjes bijvoorbeeld in de innovatieve dienstverlening.

Beide delen zijn innig met elkaar verweven en versterken elkaar. De stedelijke zone biedt de (boven-lokale) voorzieningen voor zowel het stedelijk deel zelf als voor het landelijk middengebied. Het landelijk gebied met het groen, de rust en recreatiemogelijkheden vormt een essentieel onderdeel van de leefbaarheid van de totale regio, dus ook van de stedelijke zone. Bovendien biedt het middengebied ruimte voor landelijke woon- en leefmilieus.

Leefbaarheid is in beide delen op eigen wijze een belangrijk thema. Kansen om deze te verbeteren in belang van zowel de hele regio als van de afzonderlijke kernen worden met beide handen aangegrepen. Telkens weer kijken we gezamenlijk naar de behoeften en mogelijkheden. Burgers zijn hierin in belangrijke mate zelf aan zet door de keuzes die zij maken. De overheid maakt kansen mogelijk.

De regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden bindt burgers en bedrijven door zichzelf als gunstig gelegen gebied in de Randstad te positioneren met een hoge kwaliteit van leven voor alle bevolkingsgroepen.

De regio is aantrekkelijk voor zowel bedrijven, door de goede ontsluiting in alle richtingen van het land, als voor degenen die

op zoek zijn naar meer landschappelijke vormen van wonen in de nabijheid van werk en voorzieningen. Deze zijn te vinden zowel in de regio als in de Randstad. Uniek is dat men, door de relatief korte afstand tot de Randstad, niet alleen gebruik kan maken van bedrijvigheid en voorzieningen op regionaal niveau maar ook van voorzieningen elders in de Randstad. Hiermee onderscheidt onze regio zich van andere meer landelijke regio's in het land.

Ook in de drukke Randstad is de positie van onze regio uniek omdat veel steden en dorpen in de Randstad slechts wonen en werken aan de rand van het groene gebied bieden. In de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden woon je daarentegen midden in het buitengebied.

Door ruimte te bieden aan wonen en werken kunnen jongeren die in het gebied willen blijven zowel voor zichzelf als voor het gebied nieuwe mogelijkheden creëren.

Het open gebied krijgt en benut nieuwe impulsen. De landschappelijke kwaliteit wordt op waarde geschat en nieuwe ontwikkelingen krijgen vorm binnen de context van deze waarden. Ook komt er ruimte voor bijzondere vormen van landschappelijk wonen, waarbij landschap en bebouwing hand in hand gaan. In het open gebied is kortom meer mogelijk, maar verrommeling van het landschap behoort niet tot die mogelijkheden. De kwaliteit van het landschap is namelijk één van de kernwaarden en daarmee essentieel voor de leefbaarheid van de regio. Ook is die kwaliteit van essentieel belang om de recreatiepotenties goed te kunnen benutten.

Steden en dorpen in de regio bieden meer kleinschaligheid en landschappelijke kwaliteit dan grote steden in de Randstad. De combinatie tussen deze bebouwing en het karakteristieke veenweide gebied maakt dat de sector recreatie en toerisme in 2030 een belangrijke pijler is voor de regio. Hierbij biedt de regio zowel voor cultuurliefhebbers als voor landschaps- en natuurliefhebbers mogelijkheden.

In sociaal opzicht hebben in Nederland traditionele en collectieve waarden vaak plaatsgemaakt voor een meer pragmatische en individualistische kijk op het leven, zeker bij nieuwe generaties. Dit geldt ook voor de bevolking van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. In de jaren tussen nu en 2030 zal die ontwikkeling zich verder doorzetten. Deze trend wordt door de regio niet als een probleem ervaren, maar als een uitkomst van maatschappelijke processen. In plaats van de waarden van de meer op het eigen leven gerichte burgers te willen veranderen, gaat de regio op zoek naar nieuwe vormen van sociale cohesie ter aanvulling op bestaande maatschappelijke

verbanden. Een vrijere gemeenschap is immers niet hetzelfde als een asociale of anonieme gemeenschap.

Deze nieuwe vormen van sociaal contact krijgen bijvoorbeeld vorm bij bewoners van dezelfde straat of bezoekers van dezelfde sportaccommodatie. Ook zijn online verbanden van belang voor het contact tussen burgers in de regio. Bestaande verenigingen en organisaties die in staat zijn relevant te blijven en hun draagvlak steeds weer weten te vernieuwen worden een wezenlijk onderdeel van de identiteit van de regio. Het is in buurten, steden en dorpen dan dus goed samen leven. Voor veel mensen is het dorp of de buurt waarin zij wonen vooral een rustpunt in hun hectische leven.

In 2030 zal er een innige samenwerking zijn tussen burgers, overheid en bedrijfsleven. De rol van de lokale overheid verschuift van een bepalende en uitvoerende partij in die van een speler in een regionaal netwerk. Een netwerk waarin haar rol bestaat uit het samen met burgers en bedrijven dingen voor elkaar krijgen. Dat is dus veel meer zorgen dat dan zorgen voor.

Door gezamenlijk in te zetten op het vinden van nieuwe richtingen om de sociale samenhang in het gebied vorm te geven, de economie goed te laten functioneren en werkgelegenheid te creëren dan wel vast te houden blijft de regio een vitaal en dynamisch gebied.

Hierbij wordt steeds bekeken welke ontwikkelingen de regio versterken en waar deze binnen de regio een plaats kunnen krijgen. De belangen van de regio stijgen daarbij uit boven die van lokale gemeenschappen. Hierbij geldt dat samenwerking meer is dan de som der delen.

3. Uitwerking naar trends en onderwerpen

Wijziging van de bevolkingssamenstelling zowel kwantitatief als kwalitatief

De bevolkingsomvang binnen de regio Alblasserwaard Vijfheerenlanden gaat veranderen. Dit betekent niet dat de regio dezelfde ingrijpende problematiek op het gebied van grote krimp krijgt als perifeer gelegen regio's als Limburg, Oost-Groningen en Zeeuws-Vlaanderen. Maar er zal wel geanticipeerd moeten worden op een andere bevolkingsomvang en een andere samenstelling hiervan. Rekening houden met de afnemende groei maar openstaan voor - en snel en dynamisch reageren op - kansen en veranderingen.

Wat onze regio uniek maakt is onze strategische positie tussen de rest van de Randstad en Zuid en Oost Nederland. Onze inzet is deze ligging te verzilveren. Het zwaartepunt van de economische groei en de Nederlandse bevolking zal zich de komende decennia steeds sterker op de Randstad komen te liggen. De kansen die dit voor de regio biedt benutten wij door ons meer dan voorheen open te stellen voor inwoners die van oorspong van buiten de regio komen.

In 2030 vormt de regio een prettig woon- en leefklimaat om mensen aan te trekken en mensen aan de regio te binden. Er zijn voldoende kwalitatieve woonmilieus en er is sprake van een goede balans tussen vraag en aanbod op regionaal niveau.

De woningvraag wordt met name bepaald door de huishoudensverdunding, een kwaliteitsvraag en vraag vanuit de natuurlijke aanwas van bewoners. Mensen van buiten de regio kiezen voor de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

omdat het gebied voldoende aantrekkelijke en onderscheidende woningen en woonmilieus biedt. Nieuwkomers hebben doorgaans geen specifieke voorkeur voor één stad of dorp in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, maar zoeken een woning en woonmilieu die aan hun wensen voldoet.

Hier zit onze kracht, omdat wij zowel een meer stedelijk milieu hebben als een landelijk milieu. Door stedelijk en landelijk milieu te benadrukken wordt de diversiteit en de aantrekkelijkheid van de regio versterkt.

Grotere concentraties van de woningbouw zijn te vinden op knooppunten met bovenlokale voorzieningen en werkgelegenheid. Voor het landelijke gebied wordt ingezet op kleinschalige

lokale uitbreidingen van de kernen gericht op het voorzien in de lokale behoefte. Hiermee wordt het waardevolle en karakteristieke open landschap benadrukt en wordt invulling gegeven aan een goed woon- en leefklimaat binnen de kleine kernen.

Verder biedt de bijzondere kwaliteit van cultuurlandschap en historische steden binnen onze regio voldoende aanknopingspunten voor het aanbieden van bijzondere woonmilieus, zoals bijvoorbeeld landelijk wonen in het hoge segment.

Ouderen willen in 2030 zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen in de omgeving waar men zelf voor kiest. De intramurale zorg is alleen voor degenen die intensieve verzorging

nodig hebben. Met de woningbouw spelen we hierop in door vormen van wonen en zorg mogelijk te maken. Inzetten op innovatie betekent ook dat de regio het voortouw neemt in het ontwikkelen van nieuwe concepten voor wonen en leven. Meer comfort en meer ruimte voor de eigen voorkeuren zijn daarbij sleutelbegrippen.

Dertigers, in de gezinsvormende fase, zijn een belangrijke groep om aan de regio te binden. Veel jongeren zullen na het middelbaar onderwijs – al dan niet tijdelijk – de regio verlaten, maar door deze groep van dertigers en eind twintigers kansen te bieden wordt een bijdrage geleverd aan een evenwichtige bevolkingsopbouw.

Om een sterke, aantrekkelijke, leefbare regio te zijn wordt het beleid op het gebied van wonen regionaal geformuleerd. Op die manier benadrukken we het samengaan van het stedelijk en landelijk milieu en wordt de diversiteit en de aantrekkelijkheid van de regio versterkt.

Wijziging economische structuur

Nederland maakt een verdere transitie mee naar meer internationalisering, flexibilisering, schaalvergroting en accentverschuiving in de richting van een diensteneconomie. De regio neemt deel aan en speelt in op de economische ontwikkelingen, mondiaal, nationaal en specifiek in de Zuidvleugel.

In 2030 is de regio een kenniscentrum van duurzaamheid en innovatie op terrein van de agrarische, toeristische en maritieme sector.

De (grote) bedrijvigheid concentreert zich langs de grote ontsluitingsassen, zowel op de noord-zuid as (A27) als op de oost-west as (Noord/Merwede, A15, Merwede Linge Lijn). De maritieme sector langs Noord/Merwede heeft zich ten volle ontwikkeld, waarmee deze aansluiting heeft bij de economische ontwikkelingen Antwerpen - Rotterdam. Bedrijven bundelen hun krachten bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, kennis over (Europese) regelgeving en inkoop van diensten. Daarmee is de concurrentiekracht van het bedrijfsleven vergroot. Voor het bedrijfsleven zijn zowel de ontsluiting als de concentratie van wonen en bedrijvigheid van belang.

Het landelijk gebied heeft als onderdeel van het Groene Hart een duidelijke relatie met de Krimpenerwaard en andere Groene Hart regio's. Met name voor de ontwikkeling van de economische betekenis van het toeristisch recreatieve sector is dit een belangrijke as.

In het landelijk gebied is plaats voor kleinschalige bedrijvigheid en de recreatieve en toeristische sector.

De agrarische sector krijgt ruimte om zich te blijven ontplooiën. Ook zet de regio in op verbrede landbouw, waaronder natuurbeheer, zorgvoorzieningen en recreatief toeristische activiteiten.

Verder heeft er in het landelijk gebied een verschuiving plaatsgevonden naar meer kleine (eenmans) bedrijfjes, die in een verband met elkaar samenwerken, zowel binnen als buiten de regio; bijvoorbeeld in de (biologische) landbouw en in de (innovatieve) dienstverlening. Juist in het landelijk gebied zou er ruimte en kwaliteit zijn om deze te faciliteren. Deze vorm van

bedrijvigheid is vanwege de kleinschaligheid goed te combineren met het kwaliteiten van het landelijk gebied.

In 2030 is de informatietechnologie dusdanig vergevorderd, dat, willen we aansluiting houden bij de rest van de wereld, een goede digitale infrastructuur van essentieel belang is. Samenwerking tussen (lokale) bedrijven onderling en tussen bedrijven en het maatschappelijk middenveld, scholen en overheid is onderdeel van een gezond economisch klimaat en draagt bij aan innovatieve kracht van de regio, maar ook aan de leefbaarheid.

De regio speelt in op wijzigingen in de economische structuur. Als recreatie aan belang wint, kan dit betekenen dat economische ontwikkelingen die afbreuk doen aan de recreatieve kwaliteit van de regio (zoals bijvoorbeeld grootschalige distributiecentra) op een andere manier wordt overwogen. Een goede bereikbaarheid, zowel fysiek via rivier, spoor en weg als digitaal is essentieel. We zetten in op de verbetering van de bereikbaarheid van de regio doormiddel van een sterke gezamenlijke aanpak.

Via verbreding van de A15 en A27 worden de randen van de regio ontsloten waarna een fijnmaziger netwerk onze regio verder ontsluit. Doordat ook het onderliggend wegennetwerk van congestieproblemen is ontdaan is de bereikbaarheid gewaarborgd.

De frequentie van de Merwede Linge Lijn en de aansluiting op de intercitystations Dordrecht en Geldermalsen is eenduidig en optimaal. Dit is voor de ontsluiting van de gehele regio van belang omdat het onderliggend OV netwerk van de bussen hieraan is opgehangen.

Wederzijdse relatie tussen stad en platteland

Binnen onze regio bestaat een grote samenhang tussen de stedelijke zone en het landelijk gebied. Door in beide gebieden uit te gaan van het versterken van het eigen karakter versterken zij elkaar en hebben we een regio waar het goed wonen en werken is. Door sommige voorzieningen te concentreren op strategische plaatsen versterken we het hele gebied en zorgen we ervoor dat deze voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar blijven. Bovendien wordt zo de kracht van het landelijk gebied, namelijk het open landelijke karakter, gespaard. Hierdoor blijft dit gebied gewild voor rust en ruimte zoekers, zowel in de recreatieve sfeer, als in de woonsfeer.

De innige relatie tussen de twee gebieden loopt door alle onderwerpen en beleidsvelden heen. We zetten in op het versterken van de regio als geheel, boven het deelbelang, uiteraard wel met oog voor deze deelbelangen. Wat goed is voor de regio is ook goed voor de afzonderlijke kernen. Gemeenten zullen in overleg afwegingen maken ten behoeve van de regio; op diverse beleidsgebieden zal sprake zijn van gezamenlijk en regionaal beleid.

Recreatie en toerisme

Gelegen aan de Zuidrand van het Groene Hart, in het midden van de drukke Randstad, biedt het veenweidegebied van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, het oude cultuurlandschap met grote natuur en landschapswaarden, een uniek gebied om te recreëren. In 2030 benut de regio deze ligging en de hoge landschappelijke waarden ten behoeve van recreatie en toerisme; de regio is van betekenis in deze sector!

In het westen hebben we Kinderdijk. In het oosten de vesting-driehoek en de glasstad. De regio biedt hiermee zowel voor meer cultuurgeoriënteerde recreanten als voor de natuurzoekers een plek.

Deze iconen zijn de “poorten naar de regio” van waaruit de recreanten de regio intrekken. Intensieve samenwerking binnen de regio is essentieel om het hele gebied toeristisch/recreatief aantrekkelijk te laten zijn en een economische spin off te realiseren.

Doordat de regionale toeristische knooppunten en iconen met elkaar zijn verbonden worden toeristen/recreanten verleid het hele gebied te bezoeken.

Om dit te bereiken hebben we op het gebied van recreatie en toerisme regionaal geformuleerd beleid en uitvoering.

Het grootste aandeel van de recreanten en toeristen komt uit de binnenlandse markt, met name gezinnen en 55-plussers, die een tot enkele dagen in de regio doorbrengen. We richten ons dan ook vooral op deze doelgroepen. Biologische landbouw, extensieve recreatie, wandelen en wielrennen door het gebied, de wellnessstrend en de profilering van de steden bieden hiervoor kansen.

Verder is er ingezet op een combinatie van wateropvang en recreatiemogelijkheden.

Ook van de buitenlandse bezoekersstroom is groei te verwachten. Steeds meer komen de buitenlandse toeristen op individuele basis, dus niet met groepsreizen. Deze doelgroep is flexibel in hun planning en daarmee te verleiden tot een

bezoek aan de rest van de regio. Met Kinderdijk heeft de regio goud in handen om deze groep aan zich te binden.

Een professionele gebiedsmarketing van Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zorgt ervoor dat meer en meer recreanten en toeristen de regio met haar aanbod weten te vinden en dat de spin off van deze toeristenstroom naar de rest van het gebied vergroot wordt.

De professionele gebiedsmarketing richt zich op het profileren van de regio en het versterken van de iconen.

Voorzieningen

Belangrijk doel van het aantrekken van meer bedrijvigheid, bezoekers en bewoners zoals 'Open, voor elkaar' voor ogen staat is het leveren van een bijdrage aan het op peil houden van het voorzieningenniveau in de regio. Als gesproken wordt over voorzieningen bedoelen we winkels, horeca en dienstverleners, maar ook niet-commerciële voorzieningen als zorgvoorzieningen. De leefbaarheid in kernen is vooral afhankelijk van wijze waarop bewoners met elkaar samenleven, maar het voorzieningenniveau levert wel een belangrijke bijdrage.

Het betekent overigens niet, dat overal elke winkel open zal blijven. Integendeel, trends als de opvolgingsproblematiek bij ondernemers, schaalvergroting (steeds meer wordt bij supermarkten gekocht) en de toename van kopen via internet betekenen dat veel winkels de komende jaren de deuren zullen sluiten. Voor winkelvoorzieningen zien we bovendien de trend dat we steeds meer onze boodschappen doen daar waar we werken.

Veel ondernemers zullen van niet-Nederlandse afkomst zijn, aangezien een aantal groepen Nieuwe Nederlanders zich

onderscheidt door het sterk aanwezige ondernemerschap. Dit draagt in Leerdam en Gorinchem bij aan het behoud van levendige binnensteden.

Bij de niet-commerciële voorzieningen zullen zorgvoorzieningen een nog sterkere positie innemen. Huisartsen, apothekers en specialisten als fysiotherapeuten en psychologen gaan steeds intensiever samenwerken. Het draagvlak voor buurthuizen neemt af, (sport-)verenigingen, horeca en online netwerken nemen de functie als ontmoetingsplaats van het buurt- of dorpshuis over.

De basis van de niet-commerciële voorzieningen concentreert zich op strategische plaatsen waardoor het mogelijk is om van daaruit heel de regio te blijven bedienen.

De dienstverlening wordt regionaal georganiseerd en kleinschalig aangeboden.

Onderwijs

Gemeenten, onderwijs en andere maatschappelijke organisaties

hebben in 2030 goed ingespeeld op de steeds veranderende samenleving. Er is een netwerk van meerdere voorzieningen zoals bijvoorbeeld kinderopvang, welzijnsinstellingen, peuterspeelzalen, bibliotheken en instellingen voor sport en cultuur. Kinderen kunnen zich hierdoor op allerlei manieren ontwikkelen. Het aanbod van de brede school is aangepast, aan de behoeften van leerlingen, ouders en de buurt waarin de school staat. Dit geldt zowel voor basisscholen als middelbare scholen. Ook worden de klaslokalen buiten schooltijd voor andere doeleinden gebruikt, bijvoorbeeld in de avonduren. Ook zijn scholen een geschikte locatie om te “werken voor elkaar”.

Basisonderwijs/speciaal onderwijs in de vorm van brede scholen blijft waar mogelijk in de kernen of wordt gelokaliseerd zo dicht mogelijk bij de inwoners, op strategische en goed te bereiken locaties.

Inzet hierbij is om het basisonderwijs in de kernen te houden.

Dit is echter niet altijd mogelijk omdat door de wijziging van de bevolkingssamenstelling het aantal kinderen daalt. Binnen de regio willen overheid en onderwijs gezamenlijk afspraken maken over de huisvesting van het onderwijs. Op strategische en goed te bereiken locaties. Om het onderwijs naar keuze voor iedereen bereikbaar te houden.

Het voortgezet onderwijs en het vervolgonderwijs heeft massa nodig en is geconcentreerd in de stedelijke rand.

In de verstedelijkte zone wordt ruimte voor opleidingsmogelijkheden geboden zowel op middelbaar als op HBO niveau in de technische sector. Dit door aan te sluiten bij technische MBO/HBO instellingen en bijvoorbeeld stageplaatsten danwel leerwerkplekken te bieden. Hierdoor komt een kruisbestuiving tot stand tussen bedrijfsleven en scholen waarvan beiden profijt hebben.

Voor het voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs is samenwerking van bedrijven, scholen en jongeren van groot belang. Deze samenwerking maakt het mogelijk om vanuit school werkgerelateerde ervaring op te doen. Zo wordt ingezet op een goede koppeling tussen bedrijfsleven en opleiding. Dit is zowel voor de scholen als voor het bedrijfsleven van belang. Door een meer innige samenwerking tussen bedrijfsleven en scholen (ook van buiten de regio) ontstaat er een win-win situatie; het bedrijfsleven kan aan voldoende personeel en mensen komen aan een baan.

Zorg en welzijn

Zorg en welzijn zijn bij uitstek velden waar nauw wordt samengewerkt tussen overheid, maatschappelijke instellingen en burgers.

Uitgangspunt is de leefbaarheid in de vele van elkaar verschillende kernen, klein en groot. Voor de zorg betekent dit echter niet dat alles in alle kernen aangeboden wordt.

De intramurale zorg is voor een beperkte groep patiënten. Het overgrote deel van de zorg wordt aan huis geleverd. De intramurale zorg is meer en meer alleen voor mensen met een intensieve specialistische zorgvraag. Dit houdt een vergroting van de dure, intensieve, specialistische zorg in. Er is uitdrukkelijk voor gekozen om ook deze in onze regio te leveren. Hiervoor is het nodig niet te veel te versnipperen maar juist te concentreren. De intramurale (specialistische) zorg concentreert zich dan ook op strategische plaatsen waardoor deze zorg op bereikbare afstand voor onze inwoners blijft.

Zorgconsumenten hebben steeds minder behoefte aan een afhankelijkheidsrelatie met de zorgverlener (bijvoorbeeld een

thuiszorgorganisatie) en zijn steeds meer in staat om binnen een netwerk van zorgverleners hun zorg te organiseren. Zij organiseren de zorg zo, dat deze aansluit op hun behoeften. Dat wil zeggen: de benodigde zorg geleverd op het door hen gewenste tijdstip en op de door hen gewenste plaats. Dit zal voor steeds meer ouderen mogelijk zijn. Om dat te faciliteren werken zorgorganisaties als overheid en corporaties nauw samen.

De wens is steeds meer om verzorging aan huis te krijgen en te bieden. Inzetten op innovatie betekent, dat de regio het voortouw neemt in het ontwikkelen van nieuwe concepten voor wonen en leven voor hen die dat nodig hebben. Meer comfort en meer ruimte voor de eigen voorkeuren zijn daarbij sleutelbegrippen.

Aan de andere kant zijn netwerken van zorgverleners ook van groot belang voor degenen die minder zelfredzaam zijn en zorg nodig hebben. Indien zorgverleners meer samen werken (ook met familieleden en maatschappelijke organisaties zoals

corporaties) wordt voorkomen dat mensen tussen de wal en het schip belanden.

Mantelzorgers, familieleden en burens zijn hierin een zeer belangrijke factor. Zij hebben een groot deel van de meer eenvoudige zorg over genomen. Gezien de trend dat de bevolking afneemt en vergrijsd staat dit echter onder druk. Met het oog op de toekomst zet de regio ook in op innovatie en nieuwe concepten voor wonen en leven.

In veel kernen, zeker in de kleinere, is de informele zorgstructuur de drager van de sociale cohesie.

De dienstverlening is regionaal georganiseerd en wordt kleinschalig aangeboden. (Een organisatie op menselijke maat). Door het regionaal organiseren van dienstverlening kunnen schaalvoordelen worden behaald als kwaliteitswinst en efficiencywinst. Om te voorkomen dat hierdoor het contact met de mensen die van de voorzieningen gebruik maken te veel op afstand ligt, is de aanbodkant op maat georganiseerd. Bijvoorbeeld door mobiele loketdiensten die aan huis worden geleverd.

Welzijn is in 2030 van wezenlijk belang en een verantwoordelijkheid van ons allen (familie, burens enz.). Je lekker voelen en gezond blijven zijn niet alleen voor ouderen van belang, maar voor iedereen. Zorg en genieten komen steeds meer in elkaars verlengde te liggen.

Sociaal culturele voorzieningen en sportvoorzieningen worden ingezet en gefaciliteerd als bindmiddel in de samenleving om de sociale cohesie te versterken. Dit zal steeds minder in georganiseerd verband zijn, maar meer losse en nieuwe vormen gaan kennen.

Centrale voorzieningen worden waar mogelijk geconcentreerd.

Welzijn heeft een meer recreatieve invulling gekregen in de vorm van wellness. De regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden heeft als groen en historisch gebied bij uitstek de kansen om onthaasten, gezond leven en recreatieve voorzieningen met elkaar te verknopen. Dit biedt uiteraard ook economische kansen.

Globalisering

Dit scenario plaatst de regio duidelijk in een breder perspectief van Randstad, Nederland en Europa. Dit perspectief doet daarmee recht aan de toenemende verwevenheid van de regio met omliggende regio's en met de rest van de wereld, een trend die zich de komende decennia nog sterker zal doorzetten.

De regio staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een groter geheel. Het open middengebied is de zuidelijke kant van het Groen Hart. De stedelijke zone is een uitloper van de zuidvleugel. Hiermee wordt aangehaakt bij de economische ontwikkelingen in de Drechtsteden en Rotterdam. Voor de maritieme sector is de aansluiting bij de as Antwerpen - Rotterdam essentieel en in het oostelijk deel is aangesloten op de economische as Breda - Utrecht langs de A27.

De regio is zich bewust van haar eigen sterke punten. Daarom kan zij profiteren van de kansen die globalisering biedt.

Doordat we in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden als één regio optrekken en gezamenlijk staan voor een dynamische regio staan we sterker in de wereld om ons heen. We zijn een volwaardige partner voor andere partijen.

Door de globalisering is niet alleen de ligging en aansluiting bij

de omgeving van groot belang maar ook de relatie met de rest van de wereld. Bedrijven worden steeds internationaler en produceren in en voor de hele wereld. Bedrijven in onze regio worden gefaciliteerd, bijvoorbeeld d.m.v. snelle verbindingen op de digitale snelweg. Dit is ook essentieel voor de facilitering van ZZP'ers, waar met name in het binnengebied op wordt ingezet.

Maar globalisering houdt ook in dat we het mogelijk maken voor inwoners om aan deze mondiale wereld mee te doen. Zowel in de vorm van een digitale infrastructuur als het fysiek ontsluiten van het gebied, waardoor inwoners in staat zijn vanuit onze regio deel te nemen aan grotere structuren.

Een open blik naar buiten betekent allermindst dat we als regio klakkeloos achter de globalisering aan lopen en daarmee ons eigen karakter verliezen. Juist niet. Samenwerking met en leren van onze omgeving en het buitenland is, in combinatie met specialisatie op die branches waar de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden sterk in is, een winnende combinatie.

Individualisering

De groep burgers met meer individualistische waarden neemt de komende jaren in omvang toe, zowel onder jongeren die geboren en getogen zijn in de regio als onder nieuwkomers. Weliswaar wel degelijk gericht op contact met anderen, is voor hen de eigen buurt of dorp slechts één van de mogelijkheden die het leven biedt om contacten met anderen te leggen.

Individualisering zien wij als een proces dat de uitkomst is van de manier waarop het merendeel van de Nederlandse

bevolking haar leven wil inrichten. Het is een gegeven, zonder dat hier een positief of negatief waardeoordeel aan wordt verbonden. Het is de kunst voor overheden en verenigingen hiermee om te gaan.

Sociaal culturele voorzieningen en sportvoorzieningen worden ingezet en gefaciliteerd als bindmiddel in de samenleving waardoor de sociale cohesie wordt versterkt. Dit zal steeds minder in traditioneel georganiseerd verband zijn en zal steeds meer losse en nieuwe vormen gaan kennen.

Verenigingen en buurtwerk hebben al in 2012 te maken met het toenemend individualisme onder de bevolking. Aan de ene kant doordat mensen zich minder makkelijk committeren aan (vrijwilligerswerk voor) een bepaalde vereniging, maar ook omdat het politieke draagvlak voor het in stand houden vanuit publieke middelen van het verenigingsleven en het welzijns-werk afneemt.

Het is dan ook van groot belang dat we continu inspelen op

ontwikkelingen en daarop reageren met nieuwe vormen van participatie om zo een bijdrage te leveren aan de sociale cohesie.

Die verenigingen die overleven zijn of gebaseerd op sterk gedeelde waarden van hun leden of op een duidelijk voordeel dat zij hun leden bieden. Zo zullen de (protestantse) kerkgenootschappen ook in 2030 een belangrijke plaats innemen. Dit zal ook gelden voor de islamitische religieuze gemeenschap. Een heel ander type verband zijn sportverenigingen: zij zullen alleen overleven als zij duidelijk maken aan hun leden dat zonder meer investeringen in tijd en geld van die leden er niet meer gesport kan worden. Niet alle verenigingen zullen hier in slagen, maar die verenigingen met een blik naar buiten en de wil om te vernieuwen zullen wel zelfredzaam genoeg blijken te zijn; zij krijgen een steeds grotere rol in de samenleving.

Klimaatverandering en schaarste

Economie en duurzaamheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een gezonde en mooie leefomgeving zijn, naast voorzieningen en voldoende werkgelegenheid, belangrijke vestigingsvoorwaarden. De rol van technologische innovaties bij het stimuleren van duurzaamheid neemt toe. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is trending, niet alleen vanuit idealisme, maar ook vanuit economische overwegingen. De regio Alblasterwaard-Vijfheerenlanden wil een duurzame regio zijn, waar ook volgende generaties prettig kunnen wonen, werken en recreëren. Een regio met een open blik naar buiten en tegelijkertijd oog voor milieu en duurzaamheid. Dit doen we door de 'bio-based' economie zoveel mogelijk te stimuleren. Zo koppelen we economische dynamiek aan

ecologische en sociale duurzaamheid. En zo werken we aan een duurzame regio, voor elkaar en met elkaar.

In 2030 is de regio een kenniscentrum van duurzaamheid en innovatie op met name het terrein van de agrarische, toeristische en maritieme sector.

Ook binnen het recreatie toerisme stimuleren we het duurzaam ondernemen. De markt voor duurzame en streekgebonden recreatie neemt toe en benutten wij.

Een van de gevolgen van klimaatverandering is extremer weer; het geeft o.a. pieken in neerslaghoeveelheden. Dit is van invloed op de veiligheid.

De Alblasterwaard Vijfheerenlanden is een gebied waarin recreatie en wateropvang uit de rivieren hand in hand gaan. Daar waar we permanente wateropvang creëren is de combinatie met recreatie gevonden. Op deze manier is er een win-win situatie voor beide functies.

Daar waar we tijdelijke opvang creëren maken we de combinatie met agrarisch gebruik.

De veranderende rol van de overheid

De rol van de overheid verandert door een andere opvatting van wat de overheid voor taken op zich moet nemen. In 2030 doet de samenleving een groter beroep op de zelfredzaamheid van burgers. Zij moeten meer voor zichzelf en voor elkaar zorgen.

De lokale overheid zorgt dat niemand tussen de mazen van het sociale vangnet valt en bepaalt de globale randvoorwaarden.

Bestuurders en ambtenaren zijn meer en meer netwerkers die actief de samenwerking aangaan met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven, op een gelijkwaardige manier. De gemeentelijke overheid gaat niet meer zelfstandig zorgen voor allerlei zaken, maar gaat samen met haar partners zorgen dat deze gerealiseerd worden. Deze samenwerking vindt op alle beleidsterreinen plaats. Gezamenlijk met de maatschappelijke partners worden doelen gerealiseerd.

De gemeente bepaalt niet (meer) alles, en men kan ook niet verwachten dat zij overal voor zal zorgen.

Schaalvergroting in beheer, dienstverlening en strategische vraagstukken

Voor een regio die zijn blik naar buiten richt en zich als één geheel wil presenteren is een meer gezamenlijke sturing een even logische als noodzakelijke ontwikkeling. Schaalvergroting kent diverse vormen (een vorm is de fusie van Graafstroom, Nieuw-Lekkerland en Liesveld). Het gaat bij schaalvergroting vooral om een eenduidige, inhoudelijke, beleidsmatige sturing. De directe dienstverlening aan de burgers is in 2030 zo lokaal mogelijk

Eenduidige sturing komt ook voort uit de toenemende verwevenheid tussen stad en platteland in de regio. Deze functioneren in 2030 meer dan nu als een eenheid.

4. De Regiovisie een cyclisch proces

De regiovisie is een inhoudelijk kader aan de hand waarvan de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden de uitdagingen die het heden en de toekomst bieden aangaat door deze met een duidelijke visie tegemoet te treden.

Om ervoor te zorgen dat de visie actueel blijft en een leidraad vormt voor de toekomst houden wij deze gezamenlijk eens in de paar jaar tegen het licht. Dit betekent, dat er in de loop der tijd wederom gekeken zal moeten worden naar de visie en ons beeld van de trends, de vraagstukken en de manier waarop wij hier als regio mee om willen gaan.

Een dynamisch proces dus, waarbij we gezamenlijk naar de toekomst blijven kijken en indien nodig onze koers bij stellen.

Het regioscenario wordt de komende periode via een regionale agenda voor de toekomst uitgewerkt in beleidsdocumenten.

'Visie 2030' is een uitgave van acht gemeenten in de gemeenten in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden: Giessenlanden, Gorinchem, Graafstroom, Hardinxveld-Giessendam, Leerdam, Liesveld, Nieuw-Lekkerland, en Zederik.

Colofon

Tekst: regiobureau Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Vormgeving en drukwerk: GCC personal printers, Gorinchem